

Woord vooraf

Os etur, adioriat dem utae eaqui omnis perferu ptatium quides dolupic itaerat essitas elitatem quam harumquias aut molupic iatiatie mpostis aliqui ut ime culpario que magnienti velleceatet voluptis nimus sentios et quossin ciliqui occusciam dolorpos adic totate vendiorit, voluptat eos autesti veliquas excerfe rrumqui blatur reperspel expliqui blaboritate pore a volore pellesequo te qui ut et volut moluptate excepe-resto qui amusapit, ad quod que id quossimus volorias simodit as santur repudae vit, imi, qui odit, tecus quod eatquia vendantis ellorpo rehenia quia et quature duntiorro estis corporum exerum quam nulparumqui doluptaquo que nos etur, aut aci at liat plitas minventur, unt.

Tum que ea delitati offic te minus ex es is dollibus.

Qui apiet essit quo ma simillupta et fugiate nulp sequibu sandus ad mil maionet ipiditis magnimporum faccupa debis doloressit volores doluptatur, si nobiti untur? Ullor aut quo dit elitem eum veni odipsam sitae vel est faces ma dolupta ssequas alia sam conem fuga. Nam recuscium as molorpo riorum velenda quaeped quam ullaut abo. Nam vendent ut poremqvia comnieniam volupta dolupta nam, nulparis rerorit vollore molore solo quidipsam, adia pe ne ped magnihi libusandit asperru mquatur suntiandelit es reses acerchilit vitas reium velignimus ipiendis nonsequi officima quatistrum facipidio explibus sitiore busciisitis excesetur, con consequet et harum sit eos simint et omnimaio elendandi alibus.

Lut eate aborum ium fugia dit, optatiis min re nimus audis doleces et ad ut quas et, quatem enitae precabo. Nem et evellac esequ core etur, volorer spedipit eium none non corumqui quam et autectur sim harum et, occuptias doluptae nonsedi onsedit, conseru nditat esenectur sitate pa solo cor sanisque doluptatur, sectota quae officie ndusdae dolorem aut volorae. Hentis net milit venihicit quam, ut volupti nimoloreicim voloriberum ipsaperiae prae perem quatinv erovidi squam, quassi rem. Et que remped mi, as aut omnisciumqui te velit voles eiumquam eium que porro odis

ideliqu untiber erionsequia solupta consecata asinciam facepudae seque dolupta tionem quae. Nam incipsunt endae quiatio que por ma volorem. Muscipit velibusda sit fuga. Nam as di ut faci que quia dollecto bero berum ipsandae iusa pa sum et que dolut in periae que vent quatur sam senimendunt acia est aped modi cus utemolu ptatem lab ilia voluptatia nobitas vendi nis a diti berchilibus dem quidunt, consed modicabora eliquod itatis quam, exerenihitat esequ con re lande restota sim et, et et, si re eossed est verferum ex eate duciet quam, consed que volupta turioresi aut hicto vendemqui ulpa a site vellorum nis siminvent.

Molupidel ipictas alitior autectenihic temperum enem volor am et volum reperitarem hillitiae init exceper estrum exerion sequae rendis re susapedit elluptatius.

Roreperum volore pore maxim volorrerum que ilicientori re illandita delias dolenis eaquodio. Remquiaere modit reptamus.

As sa eaquianimil inveria sanditatiur aceris que ventur aut vit, nis corendaeriam fugiae voluptat essim id erum erioruptur modis dem qui ut verundipsum que nienit magnam everatem quam haria dolore poribus et eum et aut molupta tionseque ellestrum que natio coriorr orehendiam, unt, simporu ntotate eatur?

DEEL I

Titel van het deel in
meerde regels
opgesplitst

Hoofdstuk 1 (FUTURA BOLD C.16, ARAB.CIJFER EXTRA BOLD)

(STARTSTROOKJE 50% ZW)

HET BEGINSSEL VAN DE CONTRACTVRIJHEID (SCALA SANS BOLD C.12)

AFDELING 1. (SCALA SANS REGULAR C.11)

BEGRIPSOMSCHRIJVING (FF SCALA BOLD C.11)

§ 1. Eén van de hoofdbeginselen van het contractenrecht (SCALA SANS BOLD C.10)

(CIJFER 17. Het beginsel van de contractvrijheid is naast de verbindende kracht van de overeenkomst, het consensualisme en de verplichting tot uitvoering van overeenkomsten te goeder trouw één van de hoofdbeginselen van het contractenrecht. Deze vier grondbeginselen zijn verankerd in artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek en vormen de fundamenteën van het Belgische contractenrecht.¹¹

De meeste Belgische auteurs hanteren het beginsel van de wilsautonomie of het autonomiebeginsel als synoniem voor het beginsel van de contractvrijheid.¹² Historisch en begripsmatig lijkt dit echter niet geheel correct, zoals wij hierna zullen uiteenzetten. (LOPENDE TEKST FF SCALA REGULAR C.9/12)

¹¹ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, t. II, Brussel, Bruylant, 1964, 3e ed., p. 436, nr. 461.

¹² W. DE BONDT, *De leer der gekwalificeerde benadeling*, Antwerpen, Kluwer, 1985, 174; H. DE PAGE, *Traité*, II, p. 436-439, nrs. 461-462; R. KRUIJTHOF, H. BOCKEN, F. DE LY en B. DE TEMMERMAN, p. 247-254, nrs. 52-55; zie ook C. CAUFFMAN, "Discriminatie bij bijzondere overeenkomsten", *R.W.* 2006-07, 287 en W. VAN GERVEN m.m.v. S. COVEMAER, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 2de ed., 71 die de contractvrijheid zien als een uitvloeisel van de vrijheid van de persoon; J. DABIN, "Autonomie de la volonté et lois impératives, ordre public et bonnes mœurs, sanction de la dérogation aux lois, en droit interne", *Ann. dr.* 1940, p. 194, nr. 4 die de contractvrijheid als één van de toepassingen van de wilsautonomie ziet, meer bepaald in het domein van het contractenrecht, naast de testamentaire vrijheid en de vrijheid om het huwelijksstelsel te kiezen; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)" *R.W.* 2004-05, p. 1643, nr. 6 die als één van de vier basisbeginselen van het Belgische overeenkom

§ 2. Inhoud van het begrip “contractvrijheid”

18. Onder contractvrijheid verstaat men de aan ieder individu toegekende bevoegdheid om naar eigen goeddunken¹³ rechtsverhoudingen in het leven te roepen en de inhoud daarvan te bepalen door middel van het sluiten van overeenkomsten. De contractvrijheid brengt aldus mee dat ik mag contracteren met wie ik wil, wanneer ik wil, en over wat of hoe ik wil.

19. Die omschrijving is nochtans niet volledig. Ook andere aspecten van het contracteren, zoals de wijziging van een contract of de beëindiging ervan, zijn aspecten van de contractvrijheid. Het beginsel van de contractvrijheid houdt met andere woorden in dat eenieder vrij is al dan niet te contracteren, vrij zijn contractuele wederpartij mag kiezen, vrij is de inhoud van de overeenkomst te bepalen en vrij verbintenissen kan scheppen, wijzigen of doen uitdoven.¹⁴

Bovenstaande omschrijving beantwoordt aan wat Feenstra en Ahsmann de contractvrijheid in materiële zin noemen. Een open systeem van overeenkomsten, waarbij partijen de inhoud zelf bepalen en niet gebonden zijn aan vooraf bepaalde typen van overeenkomsten, zoals in het Romeins recht, is daarvan de uiting.

20. Daarnaast is er de contractvrijheid in formele zin, waarmee wordt aangeduid dat een overeenkomst op elke gewenste wijze, zonder enige vormvereiste, tot stand kan komen. Deze contractvrijheid in formele zin stemt overeen met het beginsel van het consensualisme.¹⁵

§ 3. De contractvrijheid in kort historisch perspectief

A. Contractvrijheid in materiële zin (SCALA SANS BOLD ITALIC C.9)

1. Onderverdeling (SCALA SANS BOLD C.9)

21. Het ontstaan van het beginsel van de contractvrijheid in materiële zin kan worden gesitueerd op het einde van de achttiende eeuw. Er werd voortgebouwd op de ideeën van natuurrechtfilosofen uit de zestiende en zeventiende eeuw, waaronder voornamelijk de door Hugo De Groot verdedigde verplichting tot het nakomen van weloverwogen toezeggingen en de rol van de wil daarbij.¹⁶ De grondslag van

13 J. NIEUWENHUIS, *Drie beginselen van contractenrecht*, Deventer, Kluwer, 1979, 6.

14 ASSER-HARTKAMP, p. 34, nr. 34; R. KRUIHOF, “Leven en dood van het contract”, *R.W.* 1985-86, 2737; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY en B. DE TEMMERMAN, p. 247, nr. 53; J. NIEUWENHUIS, “Contractvrijheid, een weerbaarstig beginsel” in T. HARTLIEF en C. STOLKER (eds.), *Contractvrijheid*, Deventer, Kluwer, 1999, 24.

15 R. FEENSTRA en M. AHSMANN, *Contract. Aspecten van de begrippen contract en contractsvrijheid in historisch perspectief*, Deventer, Kluwer, 2de herziene druk, 1988, 5; zie ook J. GHESTIN, *Traité de droit civil. La formation du contrat*, Paris, L.G.D.J., 1993, 3e ed., p. 36, nr. 48.

16 R. FEENSTRA en M. AHSMANN, *o.c.*, 19.

Hoofdstuk 1

HET BEGINSEL VAN DE CONTRACTVRIJHEID

AFDELING 1.

BEGRIPSOMSCHRIJVING

§ 1. Eén van de hoofdbeginselen van het contractenrecht

17. Het beginsel van de contractvrijheid is naast de verbindende kracht van de overeenkomst, het consensualisme en de verplichting tot uitvoering van overeenkomsten te goeder trouw één van de hoofdbeginselen van het contractenrecht. Deze vier grondbeginselen zijn verankerd in artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek en vormen de fundamenteën van het Belgische contractenrecht.¹

De meeste Belgische auteurs hanteren het beginsel van de wilsautonomie of het autonomiebeginsel als synoniem voor het beginsel van de contractvrijheid.² Historisch en begripsmatig lijkt dit echter niet geheel correct, zoals wij hierna zullen uiteenzetten.

¹ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, t. II, Brussel, Bruylant, 1964, 3e ed., p. 436, nr. 461.

² W. DE BONDT, *De leer der gekwalificeerde benadeling*, Antwerpen, Kluwer, 1985, 174; H. DE PAGE, *Traité*, II, p. 436-439, nrs. 461-462; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY en B. DE TEMMERMAN, p. 247-254, nrs. 52-55; zie ook C. CAUFFMAN, "Discriminatie bij bijzondere overeenkomsten", *R.W.* 2006-07, 287 en W. VAN GERVEN m.m.v. S. COVEMAEKER, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2006, 2de ed., 71 die de contractvrijheid zien als een uitvloeisel van de vrijheid van de persoon; J. DABIN, "Autonomie de la volonté et lois impératives, ordre public et bonnes mœurs, sanction de la dérogation aux lois, en droit interne", *Ann. dr.* 1940, p. 194, nr. 4 die de contractvrijheid als één van de toepassingen van de wilsautonomie ziet, meer bepaald in het domein van het contractenrecht, naast de testamentaire vrijheid en de vrijheid om het huwelijksstelsel te kiezen; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)" *R.W.* 2004-05, p. 1643, nr. 6 die als één van de vier basisbeginselen van het Belgische overeenkom

§ 2. Inhoud van het begrip “contractvrijheid”

18. Onder contractvrijheid verstaat men de aan ieder individu toegekende bevoegdheid om naar eigen goeddunken³ rechtsverhoudingen in het leven te roepen en de inhoud daarvan te bepalen door middel van het sluiten van overeenkomsten. De contractvrijheid brengt aldus mee dat ik mag contracteren met wie ik wil, wanneer ik wil, en over wat of hoe ik wil.

19. Die omschrijving is nochtans niet volledig. Ook andere aspecten van het contracteren, zoals de wijziging van een contract of de beëindiging ervan, zijn aspecten van de contractvrijheid. Het beginsel van de contractvrijheid houdt met andere woorden in dat eenieder vrij is al dan niet te contracteren, vrij zijn contractuele wederpartij mag kiezen, vrij is de inhoud van de overeenkomst te bepalen en vrij verbintenissen kan scheppen, wijzigen of doen uitdoven.⁴

Bovenstaande omschrijving beantwoordt aan wat Feenstra en Ahsmann de contractvrijheid in materiële zin noemen. Een open systeem van overeenkomsten, waarbij partijen de inhoud zelf bepalen en niet gebonden zijn aan vooraf bepaalde typen van overeenkomsten, zoals in het Romeins recht, is daarvan de uiting.

20. Daarnaast is er de contractvrijheid in formele zin, waarmee wordt aangeduid dat een overeenkomst op elke gewenste wijze, zonder enige vormvereiste, tot stand kan komen. Deze contractvrijheid in formele zin stemt overeen met het beginsel van het consensualisme.⁵

§ 3. De contractvrijheid in kort historisch perspectief

A. Contractvrijheid in materiële zin

1. Onderverdeling

21. Het ontstaan van het beginsel van de contractvrijheid in materiële zin kan worden gesitueerd op het einde van de achttiende eeuw. Er werd voortgebouwd op de ideeën van natuurrechtsfilosofen uit de zestiende en zeventiende eeuw, waaronder voornamelijk de door Hugo De Groot verdedigde verplichting tot het nakomen van weloverwogen toezeggingen en de rol van de wil daarbij.⁶ De grondslag van

3 J. NIEUWENHUIS, *Drie beginselen van contractenrecht*, Deventer, Kluwer, 1979, 6.

4 ASSER-HARTKAMP, p. 34, nr. 34; R. KRUIJTHOF, “Leven en dood van het contract”, *R.W.* 1985-86, 2737; R. KRUIJTHOF, H. BOCKEN, F. DE LY en B. DE TEMMERMAN, p. 247, nr. 53; J. NIEUWENHUIS, “Contractvrijheid, een weerbaarstig beginsel” in T. HARTLIEF en C. STOLKER (eds.), *Contractvrijheid*, Deventer, Kluwer, 1999, 24.

5 R. FEENSTRA en M. AHSMANN, *Contract. Aspecten van de begrippen contract en contractsvrijheid in historisch perspectief*, Deventer, Kluwer, 2de herziene druk, 1988, 5; zie ook J. GHESTIN, *Traité de droit civil. La formation du contrat*, Paris, L.G.D.J., 1993, 3e ed., p. 36, nr. 48.

6 R. FEENSTRA en M. AHSMANN, *o.c.*, 19.